

M.ª Mercè MARÇAL, *Cau de llunes*, Edicions Proa (Barcelona 1977).

Segons diu la mateixa autora en una nota, els poemes de *Cau de llunes* foren escrits entre 1973 i 1976. Aquesta indicació cal tenir-la en compte per dues raons: en primer lloc perquè ajuda a constatar l'evolució seguida per M. Mercè Marçal al llarg d'aquests quatre anys; i en segon lloc perquè permet d'avaluar la cura amb què l'autora ha estructurat el llibre. Tant en l'un com en l'altre aspecte *Cau de llunes* és molt més que un simple *recull*, molt més, per dir-ho d'una manera entenedora, que un simple primer llibre. La diversitat de capítols en què l'autora l'ha dividit correspon, sens dubte, a les diverses fases, als diversos intents expressius que M. Mercè Marçal ha assajat durant aquests quatre anys, la qual cosa no vol pas dir, evidentment, que la trajectòria del llibre sigui lineal i unívoca. No solament s'hi donen —volgudament, és clar— encavallaments d'estil i d'intenció, sinó que tant els uns com els altres responen a una voluntat d'estructurar el conjunt sobre unes quantes idees clau, sense, però, que en cap cas els diversos elements perdin força com a tals o afectin de mala manera la unitat global del llibre. Efectivament, a partir de la *Divisa* que obre el volum i que en certa manera es pot considerar com el compendi de les idees clau a què feia referència suara, el llibre ha estat estructurat amb un rigor que no decau en cap moment i ofereix un ventall molt seductor de possibles lectures. Jo en remarcaria sobretot dues, que corresponen clarament a les formulacions de l'autora: la *política*, entès el mot en la seva accepció més ampla i més noble, i l'*amorosa*, que comprèn una molt interessant diversitat de matisos.

A diferents nivells d'intensitat, és evident que els tres primers capítols són els que més clarament s'inscriuen en la possible lectura política que apuntava més amunt. Dic clarament, no tan sols tenint en compte la immediatesa de certs temes, sinó valorant sobretot d'una manera global els poemes que els componen. En aquest punt, però, vull fer una remarca. A parer meu, en alguns poemes la violència (passeu-me el mot) del tema ultrapassa la capacitat expressiva del poema i es produeix un cert desequilibri, accentuat potser per unes certes ressonàncies lorquianes. Parlo concretament dels poemes dedicats a Layret i a Salvador Seguí i també de *Maledicció*

amb estrella: Sóc ben cònsent de la subjectivitat d'aquests judicis, però si cada crítica és, segons Octavio Paz, una interpretació, no crec que es pugui prescindir de la subjectivitat, més que més tenint en compte que la mateixa subjectivitat m'obliga a destacar d'altres poemes (*Carpe Diem*, *Xera*, *Les xiquetes del meu poble*, *d'Antologia*, etc.) en els quals la violència no és pas menor i el desequilibri, sempre al meu entendre, no s'hi manifesta. Per completar la lectura política de què estic parlant cal no perdre de vista dos elements que l'autora remarca en la *Divisa*: de primer agraeix d'haver nascut dona, i després es declara (tres voltes) rebel. L'actitud de M. Mercè Marçal és, en aquest sentit, molt clara i activa, i el tractament del tema, entre sarcàstic i agressiu, no deixa lloc a dubtes sobre la diguem-ne militància de l'autora.

No tan concreta potser, però no per això menys vehement, la lectura amorosa (sexual, si es vol) fa acte de presència al llarg de tot el llibre i l'enriqueix amb molt suggestius matisos. No parlo solament dels poemes estrictament amorosos ni del seguit de cançons que ocupen una bona part del llibre, sinó de tot això i d'altres coses com ara les al·lusions, els símbols, i fins i tot la incorporació innovadora en el tractament del tema en poemes com el que clou la primera part. A parer meu, és innegable, d'altra banda, que les cançons a què he alludit suara contenen, sota llur aparent innocència i sense que en cap moment en pateixi l'agilitat pròpia d'aquesta peculiar forma d'expressió, una notable càrrega eròtica que en rebla adequadament el contingut.

Cau de llunes és, doncs, com ja deia al començament, un llibre que dona fe d'una doble trajectòria: estilística i vital; un llibre en el qual, sense cap mena de concessió al malabarisme gratuït, l'autora aconsegueix de jugar sàviament l'emoció vivencial i la contenció expressiva, i en el qual, a més a més, obté, sense forçar-la, la participació constant del lector als mateixos nivells, cosa més important encara.

MIQUEL MARTÍ I POL

Gaspar J. URBAN, *Cadells de la fosca trencada*, Ed. Eliseu Climent (València, 1976).

En un assaig publicat en aquesta mateixa revista (vegeu *Reduccions*, n.º 3, pàg. 60), Josep Iborra situa Gaspar J. Urban entre el grup de poetes joves valencians que ell anomena «bruixots» o «alquimistes», així, entre cometes —els Jáfer, Navarro i López Barrios—, que tracten de transmutar la realitat operant sobre el llenguatge, o, afegeix, per a dir-ho més exactament amb una frase d'Aragón, els qui es lliuren al «vici» consistent en «l'emploi déreglé et passionnel du stupéfiant image». L'hi situa, però no de ple, ja que aquests poemes, diu (cal tenir en compte que a més de Gaspar J. Urban parla de Pérez Muntaner i Cremades Arlandis), *si bé fan ús, més o menys, de l'«estupefaent», no perden de vista com a referent, el món real, i es valen de recursos expressius més directes.*

He reproduït d'una manera exhaustiva les frases de Josep Iborra perquè les trobo molt encertades i crec que són una pauta inestimable per a una possible interpretació del llibre que comento. *Cadells de la fosca trencada* és, en efecte, un llibre que oscilla entre les dues tendències que assenyala Iborra, o, més exactament potser, que intenta de reduir-les a una de sola, tal com en certa manera ja insinua el professor valencià. És innegable que, per a qualsevol lector habitual de poesia, *Cadells de la fosca trencada* resulta un llibre considerablement seductor, i és innegable també que, en bona part almenys, aquesta seducció és el resultat d'aquell intent de transmutar la realitat operant sobre el llenguatge. Pres en aquest sentit d'una manera estricta, el llibre, a parer meu, es queda curt; hi manca el grau d'exaltació necessari per a assolir el nivell a què fa al·lusió la frase d'Aragón, o tal vegada hi sobren les referències al món real, a la peripècia personal i quotidiana, i al mateix temps hi sobren també els recursos expressius que redueixen la tensió del llenguatge i li impedeixen d'erigir-se en protagonista únic i exclusiu. La violència que exigeix la transmutació de la realitat operant, com diu Josep Iborra, sobre el llenguatge, és necessàriament el resultat d'un procés de deseiximent d'aquesta realitat que s'intenta de transmutar, i jo diria que Gaspar J. Urban no se'n vol deseixir, o almenys que en aquest llibre no ho aconsegueix.

Hi ha, és clar, l'altra possibilitat, la que es desprèn de l'aplicació diguem-ne limitada de l'«estupefaent». L'equilibri, però, en aquest cas, es trenca per excés. Si el poeta ens volia fer participar en una llarga meditació sobre la seva circumstància, referida sobretot a l'àmbit familiar i més concretament a una experiència amorosa, el cert és que el llenguatge de què se serveix resulta excessiu i a estones fins i tot críptic. Més amunt he dit que el llibre era seductor per a qualsevol lector habitual de poesia. Encara hi estic. Ara bé, el que ja no veig tan clar —i això és el que intento dir en aquest comentari— és quin pot ser el resultat d'aquesta lectura. El *llibre-objecte-precios*, per dir-ho d'alguna manera, és apreciable i fins i tot admirable; en el mateix grau, bé que per altres raons, ho és també el *llibre-comunicació*; ara, al meu entendre, *Cadells de la fosca trencada* es queda a mig aire entre l'un i l'altre i no se'l pot catalogar clarament ni en l'un ni en l'altre camp. El nivell de tensió a què l'autor sotmet el llenguatge fa difícil la comunicació que, per altra banda, sembla que es proposa d'assolir. La conseqüència és aquella oscil·lació que deia suara i que, a parer meu, desequilibra perillosament el conjunt.

Això no obstant, Gaspar J. Urban dóna proves d'un coneixement de la llengua, d'un domini formal i d'una voluntat de comunicació ben remarcables. En certs moments, en determinats poemes, assoleix l'equilibri que hom troba a faltar en el conjunt, i aquesta circumstància no es pot passar per alt. *Cadells de la fosca trencada* és un llibre que no es pot despatxar sense més ni més amb una sola lectura, un llibre seductor —ho repeteixo— que fa pensar seriosament en les possibilitats expressives del seu autor, possibilitats que sens dubte és ben capaç de concretar en d'altres llibres. Un *estil*, fet i fet, és la concreció de diverses temptatives, el resultat d'una feina constant i seriosa.

MIQUEL MARTÍ I POI